

การบริหารจัดการงานวิจัย แบบมุ่งเป้า

พศ.ดร.ปิติพงษ์ ตันติโชค¹ พศ.ดร.กฤษณะเดช เจริญสุธาสิน¹
พศ.ดร.มัลลิกา เจริญสุธาสิน¹ และ นายประพจน์ ภูทองคำ²
¹มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ²บริษัท ว็อบดีอท จำกัด

“การเป็นนักวิจัยไม่จำเป็นต้องจบดอกเตอร์หรือจบมหาบัณฑิตถึงจะเป็นนักวิจัยได้ และหลายๆ โครงการที่ผมทำ ได้ให้นักเรียนเป็นนักวิจัย เพียงแค่ระดับของการวิจัยอาจจะไม่ลุ่มลึกเท่ากับนักวิจัย ผมเชื่อว่ากระบวนการวิจัยต่างหากที่จะนำมาซึ่งการเรียนรู้ให้กับเยาวชน”

ประพจน์ ภูทองคำ : การเสวนานี้จะพูดถึงเรื่องการบริหารจัดการในชุดโครงการวิจัยเขานัน-ป่าเมฆ และชุดโครงการขอม-หมูเกาะทะเลใต้ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโครงการ BRT โดยจะร่วมให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิจัยในชุดโครงการดังกล่าวทั้งในเรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนวิธีการทำวิจัย และประโยชน์ของงานวิจัย เป็นต้น

ปิติพงษ์ ตันติโชค : นักวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ควรมีการเชื่อมโยงงานกับชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น ข้อมูลประเด็นปัญหา ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วมระหว่างคนในพื้นที่กับภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งองค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประพจน์ ภูทองคำ : มีวิธีการจัดการอย่างไรกับงานวิจัยที่เป็นวิทยาศาสตร์พื้นฐานและงานวิจัยที่สามารถประยุกต์ใช้ในชุมชน

ปิติพงษ์ ตันติโชค : นักวิทยาศาสตร์บางคนอาจจะมีความถนัดเฉพาะในงานด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งบางครั้งไม่ได้ให้ความสนใจในมิติทางสังคมหรือวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งนี้อาจเพราะไม่ได้ถูกฝึกมาทางด้านนี้ เพราะฉะนั้นจึงควรให้นักวิจัยได้ทำในสิ่งที่มีความถนัด หากโครงการ BRT ต้องการเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ที่ได้จากงานวิจัยไปสู่ผู้ใช้ประโยชน์ ควรต้องหาผู้ที่เหมาะสมมาช่วยดำเนินงานในส่วนนี้

ประพจน์ ภูทองคำ : ชุดโครงการวิจัยเขานัน-ป่าเมฆ ซึ่งมีการทำงานทางด้านมิติของสังคมด้วย มีการเชื่อมโยงงานวิจัยในพื้นที่อย่างไร

มัลลิกา เจริญสุธาสิน : ป่าเมฆ (cloud forest) เป็นป่าที่มีเมฆปกคลุมเกือบตลอดทั้งปี มักพบแถบเส้นศูนย์สูตร ในเทือกเขานันและเขาหลวงในบางพื้นที่จะมีเมฆปกคลุมตลอดทั้งปี (ระดับความสูงตั้งแต่ 1,200 เมตรขึ้นไป) ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณยอดเขาดังนั้นผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ (climate change) จะมีผลต่อพื้นที่นี้โดยตรง เมื่อ

อุณหภูมิเปลี่ยนแปลงไป พื้นที่ของเมฆที่ล้อมรอบ ยอดเขาจะลดลงและทำให้เกิดผลกระทบขึ้นอย่างรวดเร็ว ป่าเมฆจึงมีอัตราเร่งของการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตค่อนข้างสูง ซึ่งหากมีการศึกษาแหล่งที่อยู่อาศัยและความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต แต่ไม่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับความต้องการทางกายภาพหรือสภาพแวดล้อมของสิ่งมีชีวิตชนิดนั้น ๆ การดำเนินงานด้านอนุรักษ์ก็จะทำได้ยาก

ในชุดโครงการวิจัยเขานัน-ป่าเมฆ ได้มีการเก็บข้อมูลภูมิอากาศ และได้ติดตั้งสถานีตรวจวัดสภาพอากาศรอบพื้นที่เขานันตามจุดต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่อุทยานฯ ประจำอยู่ รวมทั้งกำลังติดตั้งสถานีเก็บข้อมูลสภาพอากาศอัตโนมัติ ซึ่งสามารถเก็บข้อมูลภูมิอากาศทุก 1 นาที ได้ตลอด 24 ชั่วโมง มีการวัดกระแสลม อากาศ ปริมาณน้ำฝน ปริมาณแสงอาทิตย์ และความชื้นในดิน ซึ่งสามารถส่งสัญญาณจากยอดเขาลงมาโดยที่เราไม่ต้องขึ้นไปถึงยอด 1,400 เมตร ทุกครั้งที่เก็บข้อมูลจะขึ้นเพียง 800 เมตร ก็สามารถเก็บข้อมูลสภาพอากาศที่เครื่องตรวจวัดอากาศอัตโนมัติได้บันทึกไว้ และจะมีผู้นำข้อมูลไปขึ้นเว็บไซต์เพื่อให้บุคคลทั่วไปสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ขณะนี้มีนักวิจัยจากองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ให้ความสนใจทำการวิจัยในพื้นที่เขานันประมาณ 16 โครงการ ซึ่งคาดว่าภายใน 3 ปี จะมีผลงานออกมาอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญคือ ได้สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่อุทยานฯ ทำวิจัย โดยมีนักวิจัยที่เชี่ยวชาญคอยเป็นที่ปรึกษา ขณะนี้มีการสนับสนุนโครงการวิจัยของเจ้าหน้าที่อุทยานทั้งสิ้น 6 โครงการ ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการทำวิจัยในอุทยานฯ อย่างยั่งยืน

ประพจน์ ภูทองคำ : มีวิธีการอย่างไรที่ทำให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขานันเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุดโครงการวิจัยเขานัน-ป่าเมฆ

มัลลิกา เจริญสุธาสิณี : ในเบื้องต้น โครงการ BRT ได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขานันไว้ ซึ่งคุณอนันต์ เจริญสุข หัวหน้าอุทยานฯ และ

เจ้าหน้าที่อุทยานฯ ก็ให้ความร่วมมือและช่วยอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยในพื้นที่เป็นอย่างดี

ประพจน์ ภูทองคำ : ในส่วนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขานันมีความคิดเห็นอย่างไรจึงตัดสินใจเข้าร่วมดำเนินงานในชุดโครงการวิจัยเขานัน-ป่าเมฆ

พัฒนพร รินทจักร์ : งานของเจ้าหน้าที่ในส่วนวิชาการอุทยานแห่งชาติเขานัน คือ การป้องกันรักษาป่า การนันทนาการและสื่อความหมาย รวมทั้งการศึกษาวิจัย ซึ่งงานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์ที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่อุทยานได้ศึกษาวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับทั้งภาคมหาวิทยาลัยและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการของอุทยานแห่งชาติเขานัน และนำความรู้ที่ได้ไปช่วยในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ตลอดไป โดยมีการประสานงานกับคณะนักวิจัยและออกสำรวจพื้นที่ร่วมกับคณะนักวิจัยเพื่อหาประสบการณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ทางอุทยานฯ ยังมีการจัดค่ายฝึกอบรมเยาวชน และมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและโรงเรียนที่อยู่รอบอุทยานฯ เข้ามาร่วมกิจกรรม

ประพจน์ ภูทองคำ : ในส่วนงานของอาจารย์กฤษณะเดช มีกระบวนการเข้ามาช่วยเหลือการดำเนินงานของชุดโครงการนี้อย่างไร

กฤษณะเดช เจริญสุธาสิณี : แนวคิดในการทำกิจกรรมคือ มองเรื่องการเรียนรู้เป็นหลักและเรียนรู้ของนักวิจัย ซึ่งไม่จำเป็นต้องเรียนจบดอกเตอร์หรือมหาบัณฑิต เช่นเดียวกับโครงการ GLOBE ที่ให้นักเรียนเป็นนักวิจัย แต่ระดับของการวิจัยอาจจะแตกต่างกัน ขบวนการวิจัยจะนำมาซึ่งการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม รวมทั้งการปกป้องสิทธิของตัวเองอย่างถูกวิธีและมีหลักการ การที่เจ้าหน้าที่ของอุทยานฯ เข้าร่วมโครงการถือว่าเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ซึ่งในการฝึกอบรมมีทั้งเรื่องการเก็บข้อมูลและเรื่องอื่นๆ โดยมีการเรียนรู้และทำวิจัยร่วมกัน

ประพจน์ ภูทองคำ : ชุดโครงการวิจัยเขานัน-ป่าเมฆ มีโครงการย่อย 16 โครงการ จะดำเนินการนำข้อมูล

ของแต่ละโครงการย่อยมาผนวกเป็นภาพรวม
อย่างไร

กฤษณะเดช เจริญสุธาสิทธิ์ : โครงการวิจัยเขานัน-ป่า
เมฆ คาดว่าจะมีฐานข้อมูลกลางไว้ให้นักวิจัยในแต่ละ
โครงการนำข้อมูลไปใช้รวมกันไว้ เมื่อนักวิจัย
ต้องการใช้ประโยชน์ก็จะนำข้อมูลจากฐานข้อมูล
กลางมาเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นแผนการทำงานต่อไป
ในเรื่องของ collaborative research/collaborative
learning เนื่องจากข้อมูลมาจากหลากหลายแหล่ง
หลักการออกแบบฐานข้อมูลจึงอาจจะมีปัญหา จึง
ต้องมีการพูดคุยหารือกันระหว่างนักวิจัยในชุด
โครงการ เพื่อสร้างหลักและวิธีการเก็บข้อมูลให้
เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จากนั้นจึงนำข้อมูลเข้าสู่
ฐานข้อมูลกลางเพื่อใช้เรียนรู้ร่วมกัน

ตัวฐานข้อมูลจะมีพื้นฐานหลัก เช่น มีเครื่องมือ
สำหรับใส่ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล ติดตามการ
เปลี่ยนแปลง ฯลฯ เมื่อนักวิจัยมีข้อมูลอยู่ใน
ฐานข้อมูล จะมีบริการวิเคราะห์ข้อมูลใส่เข้าไป ทำให้
ฐานข้อมูลมีการขยายมากขึ้นและพัฒนาอย่าง
ต่อเนื่อง ผู้ที่จะเอาข้อมูลมาใส่ในฐานข้อมูลนอกจาก
จะมีข้อมูลของตนเองแล้ว ยังมีข้อมูลกลางที่ใช้เรียนรู้
ร่วมกันเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ
ส่วนข้อมูลทางกายภาพที่เก็บจะมีทั้งข้อมูลอากาศ
น้ำ ดิน ฯลฯ ซึ่งจะมีการฝึกอบรมวิธีการเก็บข้อมูล
ให้นักเรียนและชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาวิธีการ
ใหม่ๆ ขึ้นมา ในฐานข้อมูลจะแสดงข้อมูลหลายเรื่อง
เช่น remote sensing service, ภาพถ่ายดาวเทียม,
ข้อมูลเมฆจาก GLOBE เป็นต้น

ประพจน์ ภูทองคำ :จากระบบฐานข้อมูลที่มีอยากทราบ
ว่าทุกคนสามารถเข้าถึงฐานข้อมูลได้ทั้งหมดหรือไม่

กฤษณะเดช เจริญสุธาสิทธิ์ : สิ่งมีชีวิตบางชนิดจะมี
ความไวต่อการถูกรบกวนจากภายนอก ถ้าข้อมูล
พิกัดของสิ่งมีชีวิตไปตกอยู่ในมือของผู้ไม่หวังดี
สิ่งมีชีวิตเหล่านั้นอาจจะถูกคุกคามได้ จึงต้องมีระบบ
ความปลอดภัยในการเข้าใช้ฐานข้อมูล โดยแบ่ง
ระบบการเข้าใช้ออกเป็นระดับต่างๆ เช่น หากเป็น
หัวหน้าโครงการจะสามารถเข้าไปดูข้อมูลของตนเอง

ได้ แต่ไม่สามารถดูข้อมูลของโครงการอื่นได้ แต่ถ้า
เป็นโครงการที่มีความร่วมมือกันก็จะสามารถเข้าดู
ข้อมูลของกันและกันได้เพื่อนำข้อมูลมาเรียนรู้
ร่วมกัน ส่วนผู้บริหารสามารถเข้าดูข้อมูลได้ทุก
โครงการ อีกจุดหนึ่ง คือ จะมีระบบการให้บริการ
สรุปข้อมูลซึ่งจะเป็นข้อมูลเชิงวิเคราะห์ เช่น แหล่งที่
พบและพิกัดเส้นละติจูด เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงาน
ตรงจุดนี้ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ ต้องคอยติดตามกัน
ต่อไป

ประพจน์ ภูทองคำ : จะเห็นว่าการดำเนินงานในชุด
โครงการวิจัยเขานัน-ป่าเมฆ จะมีนักวิจัยลงเก็บ
ข้อมูลในพื้นที่ของชุดโครงการ และมีกลุ่มงานที่คอย
รวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ง่ายต่อการ
นำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งถือเป็นความก้าวหน้าของการ
ดำเนินงานในอีกรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีอีกหนึ่ง
ชุดโครงการ คือ ชุดโครงการখনอม-หมู่เกาะทะเลใต้
ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ
ทางทะเล อยากให้อาจารย์ปิติวงษ์ ช่วย
รายละเอียดในส่วนนี้ด้วย

ปิติวงษ์ ตันติโชดก : อุทยานแห่งชาติหาดขนอม-หมู่
เกาะทะเลใต้ อยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่
ครอบคลุมเขตอำเภอสิชล อำเภอขนอม จังหวัด
นครศรีธรรมราช และอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์
ธานี และอยู่ติดกับเกาะสมุย (ในส่วนของเกาะแตน)
มีเนื้อที่ประมาณสองแสนไร่ นับตั้งแต่ภูเขาลงไป
จนถึงทะเล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางทะเล มี
ทัศนียภาพที่สวยงาม นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่
น่าสนใจ แต่การเข้าถึงพื้นที่ยังไม่ค่อยสะดวกมากนัก
สมัยก่อนถ้าจะเข้าพื้นที่ต้องนั่งเรือตอนกลางคืนที่
อำเภอเมือง ซึ่งเรือจะแล่นถึงเกาะสมุยในตอนเช้า
แต่ปัจจุบันการเดินทางไปยังเกาะสมุยสะดวกมากขึ้น
เพราะมีเรือเฟอร์รี่แล่นไปเกาะสมุยตลอดทั้งวัน

อาณาเขตของอุทยานแห่งชาติหาดขนอม-หมู่
เกาะทะเลใต้ มีพื้นที่ตั้งแต่บนเขาไปจรดทะเล รวมถึง
เกาะแตนที่อยู่ทางตอนใต้ของเกาะสมุยด้วย ซึ่ง
มีความเชื่อเก่าแก่ว่าถ้านำสุนัขขึ้นไปอยู่บนเกาะแตน
สุนัขจะตายโดยไม่ทราบสาเหตุ นอกจากนี้ยังมีภูเขา

น้อยใหญ่ เขาหินปูน ถ้ำ น้ำตก เกาะต่าง ๆ และมีสภาพป่าที่หลากหลาย ได้แก่ ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าชายเลน และป่าชายหาด ซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่เป็นสะพานไม้เดินดูป่าชายเลน และมีอ่าวต่าง ๆ ไว้เป็นที่เล่นน้ำ แต่เป็นที่น่าเสียดาย เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ล้วนมีผู้ถือครอง อีกอย่างหนึ่งที่สำคัญ คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ยังคงมีวิถีชีวิตที่อยู่คู่กับธรรมชาติ ซึ่งสิ่งที่น่าคิด คือ จะทำอย่างไรให้วิถีชีวิตชาวบ้านอยู่คู่กับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

จุดเด่นอีกอย่าง คือ โลมา ในพื้นที่แห่งนี้มีโลมาเผือกหลังโหนก (*Sousa chinensis*) หรือโลมาสีชมพูซึ่งมีอยู่ฝูงหนึ่ง และยังพบโลมาหัวบาตรหลังเรียบซึ่งเป็นชนิดที่สามารถพบเห็นได้น้อย รวมทั้งโลมาอิรวดีที่เพิ่งถูกบรรจุชื่อไว้ในบัญชีรายชื่อของไซเตส โลมาชนิดนี้สามารถพบในหลายแห่งของประเทศไทยแต่มีจำนวนน้อย จะเห็นว่าพื้นที่แห่งนี้ นับเป็นแหล่งที่นำสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ท่องเที่ยวดูโลมา แต่ต้องอยู่ภายใต้ข้อปฏิบัติของชาวบ้านหรือเจ้าหน้าที่ได้วางแผนไว้ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ เช่น กิจกรรมค่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล โดยจะคัดเลือกเด็กในพื้นที่ที่สนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาที่ทำโครงการวิจัยในพื้นที่খনอม

ชุดโครงการখনอม-หมู่เกาะทะเลใต้ มีทีมดำเนินงาน 7 ทีม คือ 1.ทีมศึกษาเรื่องกึ่งเคยและแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ โดยคุณอุดมศักดิ์ ตรีมาศ 2.ทีมศึกษาชนิดของกัลปังหาและทากเปลือย โดย ดร.สุชนา ชวนินิตย์, ดร.วรรณพ วิทยาภรณ์ และศึกษาหอยมีเปลือก โดย ดร.ภูษิต ห่อเพชร 3.ทีมศึกษาเรื่องฟองน้ำ เปรียงหัวหอม ดาวทะเล ปลิงทะเล โดย ดร.สุเมตต์ ปุจฉาการ อาจารย์สุชา มั่นคงสมบูรณ์ จากมหาวิทยาลัยบูรพา และคุณอารมณ มุจรินทร์ จากองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ 4.ทีมศึกษาปะการังและปลาในแนวปะการัง โดย ดร.ศักดิ์อนันต์ ปลาทอง ดร.

ศรีสกุล ภิรมย์วรารกร 5.ทีมศึกษาหญาทะเลและสาหร่ายทะเล โดย ดร.อัญชญา ประเทพ จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งในการศึกษามีมิติของมนุษย์ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย โดยสร้างความตระหนักให้กับโรงเรียนและชาวบ้านในการดูแลทรัพยากรหญาทะเลและสาหร่ายทะเล 6.ทีมศึกษาเรื่องราทะเล ซึ่งเป็นเรื่องการใช้ประโยชน์จากสารเคมีออกฤทธิ์ทางชีวภาพ โดย ดร.จริยา สากยโรจน์ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ และการศึกษาเพลงก่ตอน โดย ดร.สุปนิษฐ์ ไม้แพ 7.ทีมศึกษาเรื่องโลมา โดยคุณอดิชาติ อินทองคำ และคุณธันยพร ทรัพย์สมบูรณ์ จากศูนย์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดชุมพร

โครงการดำเนินงานของทั้ง 7 ทีมได้รับการอนุมัติทั้งหมดแล้ว แต่ยังมีโครงการที่กำลังรอการอนุมัติ คือ โครงการศึกษาปูทะเล ปูน้ำเค็ม โครงการศึกษาเรื่องแนวปะการังเพื่อใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกาะแตน และโครงการการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งจะศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นภายใต้กรอบแนวคิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เพื่อให้คนและธรรมชาติอยู่ร่วมกันได้ พยายามลดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ในโครงการนี้มีชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติখনอม เข้ามามีส่วนร่วมอย่างมากซึ่งภาคประชาชนที่นั่นค่อนข้างเข้มแข็ง โดยการดำเนินงานทางมิติมนุษย์หรือมิติชุมชนได้รับการสนับสนุนจาก บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ซึ่งจะมีการจัดประชุมแบบ focus group discussion โดยเน้นการอภิปรายในเรื่องต่างๆ และเชิญผู้แทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นในประเด็นปัญหา และประเด็นอื่นๆ

ประพจน์ ภู่ทองคำ : ชาวบ้านจะคาดหวังกับชุดโครงการนี้มากเกินไปหรือไม่

ปิติวงษ์ ตันติโชดก : สิ่งที่คาดหวังต้องอยู่ในขอบข่ายของความจริงที่สามารถทำได้และอยู่ในกติกากที่ตกลงกัน รวมทั้งมีการพิจารณาและแก้ปัญหาาร่วมกัน เช่น

โครงการที่ลุ่มน้ำปากพวง มีการศึกษาความเป็นมาของการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อการเปลี่ยนแปลงและดูแลแนวโน้มการใช้ทรัพยากรในอนาคต โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนแบบเจาะลึก แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ จากนั้นนำข้อมูลเสนอต่อหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นการดำเนินงานที่มีทิศทางสังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหาดขนอม-หมู่เกาะทะเลใต้ ได้รับการสนับสนุนจากโครงการ BRT และมูลนิธิโททาล (TOTAL FOUNDATION) และบริษัทโททาล อี แอนด์ พี ไทยแลนด์ (TOTAL E&P THAILAND) ส่วนงานด้านมิติมนุษย์หรือมิติทางสังคมได้รับการสนับสนุนจาก บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ประพจน์ ภูทองคำ : การที่มีชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติขนอม เข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงานของชุดโครงการขนอม-หมู่เกาะทะเลใต้ ถือเป็นความบังเอิญหรือเป็นความตั้งใจที่ต้องการให้เกิดการเชื่อมโยง

ปิติวงษ์ ตันติโชดก : ทางโครงการ BRT ได้ติดต่อประสานงานกับชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติขนอมอยู่ก่อนแล้ว และเคยนำข้อมูลสัตว์ทะเลชนิดต่างๆ ไปร่วมจัดนิทรรศการในงานวันอนุรักษ์โลมาขนอม น้อมเกล้าถวายพ่อหลวง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะประชาสัมพันธ์ให้ชาวไทยได้รู้จักโลมาที่ขนอม ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างเครือข่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชาวบ้าน

ประพจน์ ภูทองคำ : การจัดการข้อมูลจาก 17 โครงการย่อย ในชุดโครงการขนอม-หมู่เกาะทะเลใต้ จะมีการเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมดสู่โครงการหลักได้อย่างไร

ปิติวงษ์ ตันติโชดก : โครงการ BRT มีการจัดทำฐานข้อมูลส่วนกลาง ซึ่งนักวิจัยในแต่ละโครงการย่อยจะทำฐานข้อมูลของตนเอง แล้วนำข้อมูลมาใส่รวมไว้ที่ส่วนกลาง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะมีรายละเอียดต่างๆ เช่น จุดพิกัด แหล่งที่พบ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ง่ายต่อการสื่อสารและเชื่อมโยงกัน รวมทั้งข้อมูลที่ได้จะมีการผลิตเป็นคู่มือที่จะช่วยให้ชุมชนและผู้สนใจทั่วไป

เข้าใจเรื่องความหลากหลายทางทรัพยากรชีวภาพในพื้นที่แห่งนี้ได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

ประพจน์ ภูทองคำ : ในชุดโครงการขนอม-หมู่เกาะทะเลใต้ มีรูปแบบความร่วมมือระหว่างอาจารย์ นักวิจัย และชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยอย่างไรบ้าง

ปิติวงษ์ ตันติโชดก : หลังจากทำวิจัยเสร็จสิ้นจะมีการนำข้อมูลกลับคืนสู่ท้องถิ่น เพราะหลายคนที่เข้ามาทำวิจัยเมื่อทำวิจัยเสร็จสิ้นก็จะออกจากพื้นที่ แต่ทางมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ยังคงอยู่ในพื้นที่ หลายครั้งเราเข้าไปเก็บข้อมูลและรบกวนชาวบ้าน แต่เราไม่เคยนำข้อมูลกลับคืนสู่ชาวบ้าน เพราะฉะนั้นจึงควรมีการจัดการองค์ความรู้ใหม่ โดยการนำข้อมูลกลับคืนสู่ท้องถิ่นให้ชาวบ้านรู้จักทรัพยากรในท้องถิ่นของตน ซึ่งอาจทำให้ชาวบ้านหันมาสนใจที่จะทำวิจัยและดูแลทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองต่อไป

ประพจน์ ภูทองคำ : ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับอุทยานแห่งชาติหาดขนอมเป็นอย่างไรบ้าง

ปิติวงษ์ ตันติโชดก : ทางมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์มีความร่วมมือกับทางอุทยานฯ เป็นอย่างดี มีการดำเนินงานร่วมกันหลายอย่าง เช่น การจัดนิทรรศการและการประชุมหารือร่วมกัน

ประพจน์ ภูทองคำ : จากการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุดโครงการวิจัยเขานัน และชุดโครงการขนอม-หมู่เกาะทะเลใต้ พบปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้าง

มัลลิกา เจริญสุธาสิทธิ์ : ปัญหาของชุดโครงการวิจัยเขานัน-ป่าเมฆ คือ การคิดนอกกรอบ การจะเปลี่ยนแนวคิดของนักวิจัยให้เห็นประโยชน์ของการเก็บข้อมูลปัจจัยสิ่งแวดล้อมถือเป็นเรื่องที่ยาก แม้หลายคนจะตระหนักแต่ถ้าให้ทำก็เหมือนกับเป็นการเพิ่มภาระงาน นอกจากนี้ในเรื่องการปรับรูปแบบฐานข้อมูลให้ได้มาตรฐานเดียวกันหรือการขอความร่วมมือจากนักวิจัยให้ช่วยใส่ข้อมูลในฐานข้อมูลส่วนกลาง รวมทั้งการทำให้ นักวิจัยเห็นความสำคัญของฐานข้อมูลก็นับว่าเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาและการจัดการนานพอสมควร

ประพจน์ ภูทองคำ : เพราะเหตุใดถึงเลือกพื้นที่อุทยานแห่งชาติขนอมและเขานันเป็นพื้นที่วิจัย สองพื้นที่นี้มีศักยภาพหรือมีความโดดเด่นอย่างไรบ้าง

ปิติวงษ์ ดันติโชค : จังหวัดนครศรีธรรมราชมีแหล่งทรัพยากรที่สำคัญหลายแห่ง แต่ในพื้นที่วิจัยทั้ง 2 แห่ง มีมิติทางสังคมมนุษย์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ชุมชนในพื้นที่ยังคงมีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงกับทรัพยากรธรรมชาติทางโครงการ BRT จึงเล็งเห็นความสำคัญและให้ความสนใจ นอกจากนี้พื้นที่ทั้ง 2 แห่ง ยังเป็นจุดที่ไม่ลำบากสำหรับการศึกษาและการจัดการมากนัก ด้วยเหตุนี้จึงเลือกเป็นพื้นที่วิจัยของทั้ง 2 ชุดโครงการ

ประพจน์ ภูทองคำ : จากประสบการณ์ในการดำเนินงานที่ผ่านมา อาจารย์ทั้ง 3 ท่าน อยากฝากอะไรไว้บ้างสำหรับนักวิจัยทั้งในชุดโครงการวิจัยเขานัน-ป่าเมฆ และชุดโครงการขอนแก่น-หมู่เกาะทะเลใต้

ปิติวงษ์ ดันติโชค : สำหรับนักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่หากมีความถนัดทางด้านวิทยาศาสตร์ก็ควรทำด้านนั้นต่อไป หรือถ้าสนใจทางด้านมิติมนุษย์ก็ควรทำอย่างเต็มที่ นักวิทยาศาสตร์ที่ดีขอให้ศึกษาวิทยาศาสตร์อย่างเต็มที่และรู้อย่างถ่องแท้ ดังตัวอย่างผู้ที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งมีให้เห็น เช่น ศ.ละออศรี เสนาะเมือง ซึ่งให้ความสนใจเรื่องไร่นางฟ้า และมีการทำงานต่อเนื่องมาโดยตลอดจนประสบความสำเร็จทั้งในด้านการวิจัยระดับพื้นฐานจนไปถึงการนำไปใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ และยังมี รศ.ดร. สมศักดิ์ ปัญหา ที่ทำเรื่องหอยทากจิวอย่างต่อเนื่องและมีผลงานออกมามากมาย เป็นต้น ซึ่งนักวิจัยเหล่านี้ล้วนเป็นแบบอย่างที่ดี

มัลลิกา เจริญสุธาสนี : โครงการ BRT ได้เพิ่มมิติใหม่ของการทำวิจัย โดยมีการทำวิจัยเชิงพื้นที่ (Area-based) ซึ่งเป็นการนำนักวิจัยจากหลากหลายสาขาวิชา จากทั่วประเทศ มาร่วมทำวิจัยในพื้นที่เดียวกัน เพื่อรวบรวมข้อมูล และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ในทุกๆ ด้าน โดยการดำเนินงานต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจระหว่างนักวิจัยเป็นอย่างมาก ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การจัดการที่ดีกับพื้นที่วิจัยนั้นๆ ต่อไป

กฤษณะเดช เจริญสุธาสนี : ควรมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย คนในพื้นที่มีศักยภาพในการทำวิจัย หากได้เรียนรู้หรือได้รับการฝึกอบรมผ่านกระบวนการวิจัยอย่างเหมาะสม และควรส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างนักวิทยาศาสตร์ ครู นักเรียน

ชุมชน และเจ้าหน้าที่ เพื่อทำให้เกิดนักวิจัยรุ่นเยาว์ นักวิจัยระดับชุมชน โดยหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ควรให้การสนับสนุนในเรื่องทุนและเครื่องมือการวิจัย และต้องดำเนินการอย่างจริงจัง

คำถามจากผู้เข้าร่วมประชุม

เจริญวิทย์ ชาญแก้ว : ประมาณต้นปี 2550 จะมีการเปิดเดินเรือพาณิชย์นาวิ การเดินเรือเที่ยวหนึ่งจะมีการบรรทุกน้ำหนักมากถึง 4-5 พันตัน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความหลากหลายในท้องทะเลเป็นอย่างมาก ตัวอย่างกรณีเช่นนี้ นักวิจัยในโครงการ BRT จะนำผลงานการศึกษาไปช่วยให้เกิดการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรชีวภาพอย่างไร

ปิติวงษ์ ดันติโชค : เรื่องที่น่าเป็นห่วง คือ สิ่งมีชีวิตที่มากับเรือ ทั้งที่มาโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ เช่น น้ำอับเฉา แม้ว่าจะมีการจัดการภายใต้กฎหมายซึ่งให้ทิ้งน้ำอับเฉาก่อนที่จะเข้าสู่ผืนน้ำไทย แต่ก็อาจจะมีการปนเปื้อนมาโดยที่เราไม่รู้ “ชนิดพันธุ์ต่างถิ่น” หรือ “ชนิดบุกรุก” (Invasive species) นับเป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาในส่วนต่างๆ ไม่เว้นแม้แต่ในพื้นที่เกษตร เรื่องนี้ถือเป็นเรื่องใหญ่อันตราย ตัวอย่างกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ที่ทำเรือน้ำลึก จังหวัดสงขลา ตอนนี้มีปัญหาเรื่องการบุกรุกของหอยแมลงภู่นิวซีแลนด์ชื่อ *Mytilus saline* ที่มาจากทะเลแคริบเบียนและเรือขนส่งขนาดใหญ่ที่เข้ามาจากประเทศจีน ตอนนี้อยู่โครงการ BRT ได้เล็งเห็นความสำคัญและเริ่มสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องชนิดพันธุ์ต่างถิ่นหรือชนิดบุกรุก

วชิรพงศ์ สกุลรัตน์ : งานวิจัยถือเป็นเรื่องจำเป็นและเร่งด่วนสำหรับชาติบ้านเมือง ในส่วนของอุทยานแห่งชาติหาดขนอม-หมู่เกาะทะเลใต้ นับว่ายังมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย วิถีชีวิตของชุมชนค่อนข้างผูกพันกับทรัพยากรชีวภาพชายฝั่งทะเลและป่าชายเลน คลองขนอม และแม่น้ำขนอม อยากฝากให้โครงการ BRT ทำงานที่ขนอมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในท้องถิ่น และต้องพยายามเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับระหว่างภาครัฐ เอกชน นักวิจัย และชุมชน ■